

Szkolne rekolekcje wielkopostne dla dzieci i młodzieży

Szkolne rekolekcje wielkopostne są już od lat sprawdzoną formą posługi duszpasterskiej wśród dzieci i młodzieży. Jednak wymagają starannego zaplanowania, przygotowania i właściwej realizacji. W planie wychowawczym szkoły znajdują się trzy dni przeznaczone na rekolekcje. Zgodnie z Rozporządzeniem MEN w sprawie warunków i sposobów organizowania nauki religii... (Dz. U. 1999 Nr 67, poz. 753, art. 10), „Uczniowie uczęszczający na naukę religii uzyskują trzy kolejne dni zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji wielkopostnych”. Rekolekcje realizują program duszpasterski na lata 2013-2017, którego mottem są słowa: *Przez Chrystusa, z Chrystusem, w Chrystusie. Przez wiarę i chrzest do świadectwa*. Rok Wiary uświadomił nam, że wiara jest darem, ale także zadaniem. W treści programu odnajdujemy propozycję duchowej drogi, prowadzącej do odnowienia przymierza chrześcijańskiego z Bogiem, do postawienia Boga w centrum naszego życia i do dawania świadectwa wiary. Jest to ważne w naszych rodzinach, wspólnotach, parafiach, a zwłaszcza wobec naszych sióstr i braci, którzy żyją już tak, jakby Boga nie było. Wskazane jest, aby najpierw ewangelizować samych siebie, chcieć się nawracać. Ale chcemy także docierać z Dobrą Nowiną do tych, którzy – jak mówi Papież Franciszek – „żyją na peryferiach”.

I. Cele i zadania katechetyczno-pastoralne

1. Celem rekolekcji szkolnych jest pogłębienie u uczniów więzi z Chrystusem, a także uzupełnienie nauki religii o właściwy na katechezie

wymiar inicjacyjny. Rekolekcje szkolne podejmują również zadania ewangelizacyjne wobec środowiska szkolnego. Celem rekolekcji wielkopostnych jest ożywienie życia religijnego, wewnętrzne nawrócenie i przygotowanie do sakramentu pojednania, odnowienie powszechnego powołania do świętości w Kościele, a tym samym pełniejsze przygotowanie do Eucharystii oraz nawiązanie osobistej relacji z Bogiem i wzbudzenie pragnienia formacji w wybranej grupie parafialnej.

2. Tegoroczne rekolekcje wielkopostne winny być pełne wdzięczności za Tajemnicę zbawienia ukazaną w Chrystusie. Temat rekolekcji to: „Wierzę w Syna Bożego”. Rozważanie Tajemnic światła jest spotkaniem z Chrystusem, który powiedział: „Ja jestem światłością świata, a kto idzie za Mną nie będzie chodził w ciemności, lecz będzie miał światło życia” (J 8,12). Tajemnice te stanowią treść bardzo stosowną do przeżycia rekolekcji.

3. Rekolekcje trwają trzy dni. Zagospodarowanie czasu w okresie rekolekcji wymaga, aby uczniowie (zarówno dzieci jak młodzież) przyszlizli na rekolekcje dwa razy dziennie. Nie do pomyślenia jest, by uczniowie czas rekolekcji potraktowali jako dni wolne, pozbawione jasnych wskazań, jak je należy przeżyć. Stąd konieczne jest słowo duszpasterza o rekolekcjach nie tylko do uczniów odbywających rekolekcje, ale także do rodziców, wychowawców, wszystkich wiernych. W słowie tym konieczne jest ukazanie potrzeby modlitwy wszystkich o owocne przeżycie rekolekcji przez dzieci i młodzież. Intencje te należy uwzględnić szczególnie w modlitwie wiernych w niedziele poprzedzające rekolekcje.

4. Rekolekcje dla dzieci i młodzieży to czas wdzięczności za łaskę wiary. „Wszyscy chrześcijanie, którzy jako nowe stworzenie dzięki odrodzeniu z wody i z Ducha Świętego nazywają się dziećmi Bożymi (...), stają się z każdym dniem coraz bardziej świadomi otrzymanego daru” (DWCH 2).

W tym czasie, kiedy śpiewamy Gorzkie Żale i odprawiamy Drogę Krzyżową bardziej uświadamiamy sobie godność dzieci Bożych otrzymaną na chrzcie świętym. Z wielką ufnością przychodzimy do Chrystusa, aby dziękować za dar miłości.

– *Rekolekcje* – to czas wyciszenia i wsłuchania w Słowo Boże, które będzie głoszone w każdym dniu. Bóg przemawia w ciszy, potrzeba więcej skupienia i modlitwy.

– *Rekolekcje* – to czas przybliżania się do Chrystusa i stawania się nowym człowiekiem: „Otrzymaliście ducha przybrania za synów” (Rz 8,15). Jan Paweł II w encyklice *Redemptor hominis* naucza: „Człowiek, który chce zrozumieć siebie do końca musi ze swoim niepokojem, niepewnością, a także słabością i grzesznością, ze swoim życiem i śmiercią, przybliżyć się do Chrystusa” (RH 10).

– *Rekolekcje* – to czas uczenia się odpowiedzialności za myśli, słowa i czyny; odpowiedzialności przed Bogiem, innymi ludźmi i sobą samym.

– *Rekolekcje* – to czas braterstwa, przebaczenia i jedności działania dla dobra Ojczyzny.

5. *W przeżywaniu rekolekcji wielkopostnych dzieci i młodzieży powinni uczestniczyć rodzice i cała rodzina.* Rodzina jest pierwszą szkołą cnót społecznych – stwierdził Sobór Watykański II. „W rodzinie chrześcijańskiej ubogaconej łaską i obowiązkami sakramentu małżeństwa należy uczyć dzieci zgodnie z wiarą na chrzcie otrzymaną poznawania i czci Boga, a także miłowania bliźniego” (DWCH 3).

Do rodziców należy troska o *wspólną modlitwę przed, w czasie i po rekolekcjach*. Wskazane jest większe wyciszenie w domu – tak bardzo sprzyjające modlitwie i refleksji oraz *stworzenie klimatu przepojonego miłością, życzliwością i gotowością pomocy*. Rodzice powinni zapoznać się z planem rekolekcji, tematyką głoszonych konferencji, winni zachęcić dzieci do rozmowy na poruszone w kazaniach tematy. Dużą pomocą może też być starannie dobrana lektura. Istnieje wiele możliwości pomocy dzieciom i młodzieży w dobrym wykorzystaniu wolnego od zajęć szkolnych czasu, przeznaczonego na rekolekcje.

6. W pięknej i zarazem doniosłej pracy wychowawczej uczestniczy szkoła, nauczyciele i wychowawcy. Powołanie pedagogiczne wymaga szczególnych przymiotów umysłu i serca. O te dary będziemy prosić Jedyne Nauczyciela Jezusa Chrystusa w czasie trwania rekolekcji dla wszystkich nauczycieli i wychowawców. To, czy rekolekcje będą udane zależy między innymi od ich organizacji, tak ze strony parafii jak i szkoły.

7. Informację o rekolekcjach należy łączyć z modlitwą w intencji dobrego przeżycia rekolekcji. W modlitwie tej powinni uczestniczyć wszyscy – a więc uczniowie, rodzice, nauczyciele. Cała parafia winna być zainteresowana rekolekcjami szkolnymi. W niedzielnej liturgii powinno być wezwanie o dar owocnych rekolekcji, a do chorych skierowana prośba o ofiarowanie cierpień w intencji rekolekcji.

Przed rekolekcjami przeprowadzamy katechezę, w której ukazujemy istotę rekolekcji i prowadzimy do zaangażowania uczniów. Katecheza może być oparta na tekście biblijnym np. „Nawracajcie się i wiercie w Ewangelię”. Umożliwiamy uczniom skorzystanie ze skrzynki pytań dotyczącej spowiedzi i problemów wiary. W niedzielę poprzedzającą rekolekcje należy wygłosić naukę do rodziców. Usilnie zapraszany rodziców do uczestnictwa wraz z uczniami w rekolekcjach.

8. Organizując rekolekcje, należy zwrócić uwagę na wcześniejsze przygotowanie i zaplanowanie rekolekcji, warunki duszpasterskie i szkolne, przygotowanie wspólnych śpiewów z dziećmi i młodzieżą, Drogi Krzyżowej, inscenizacji, spotkań z zaproszonymi gośćmi oraz propozycji zadań domowych itd.

II. Struktura rekolekcji

Rekolekcje wielkopostne to dążenie do ożywienia życia religijnego, wewnętrzne nawrócenie i przygotowanie do sakramentu pojednania, odnowienie powszechnego powołania do świętości w Kościele, a tym samym pełniejsze przygotowanie do Eucharystii. Tegoroczne rekolekcje wielkopostne winny szczególnie kształtować wdzięczność za kanonizację bł. Jana Pawła II poprzez wpatrzenie się w tajemnicę Wcielenia i Odkupienia, pełniejsze przeżycie nawrócenia i doświadczenia jedności we wspólnocie Kościoła.

a) Wpatrzenie się w Tajemnicę Wcielenia i Odkupienia

Jan Paweł II powiedział: „W samym centrum wiary chrześcijańskiej znajduje się (...) prawda o zbawieniu człowieka, którego Bóg Ojciec dokonał w Nim, swoim Synu i Zbawicielu świata” (*Katecheza pt. „Jezus, Syn Boży i Zbawiciel człowieka”*, Watykan, 14 stycznia 1987 r.). Wpatrywanie się w tajemnicę Wcielenia prowadzi do zrozumienia, że historia zbawienia *znajduje w Jezusie Chrystusie swoje zwieńczenie i najpełniejszy sens* (IM 1). W świetle wypowiedzi bł. Jana Pawła II staje się jasne, że wielkopostne rekolekcje muszą być nacechowane uwielbieniem i wdzięcznością za przyjście i obecność Chrystusa wśród nas. To uwielbienie i dziękczynienie ma swoje centrum w Eucharystii. Dlatego należy postulować, aby uczestnictwo wiernych

w codziennie sprawowanej Eucharystii było objęte szczególną troską duszpasterską, wyjątkowo starannie przygotowane i uroczyste celebrowane w czasie rekolekcji. Kościół, sprawując liturgię, ukazuje, że Jezus Chrystus, jako Mesjasz i Pan, odkupił nas z grzechów i jest nadal z nami tutaj na ziemi, aby nas nauczać o Bogu, nawracać i jednoczyć z Nim. Współpraca z Bogiem uświadamia człowiekowi odpowiedzialność za kształtowanie własnego życia. Jezus po to przychodzi, aby nam przypomnieć, że stoimy przed kolejną życiową szansą. Jeżeli człowiek pozwala działać Bogu w swoim życiu, to On zmieni jego jakość, w taki sposób, że nabierze ono sensu i właściwego celu. Działalność Kościoła w czasie rekolekcji ma umożliwić osobiste spotkanie z Panem, poprzez rekolekcyjne doświadczenia. Każdy człowiek oczekuje spotkania z Jezusem, bowiem w Nim dokonuje się zjednoczenie z Ojcem.

b) Pełniejsze przeżycie nawrócenia

Wiara w Syna Bożego jest radykalnym nawróceniem, całkowitym zwróceniem się ku Bogu i Jego królestwu. Takie jest znaczenie słów Jezusa: „Nawracajcie się i wierzcie w Ewangelię” (Mk 1,15). Na temat społecznego wymiaru nawrócenia mówi bł. Jan Paweł II w encyklice *Dives in misericordia*, łącząc *metanoję* z miłością Boga. Siłą wewnętrzną przekształcającą człowieka i jednocześnie zasadą nowego życia jest sam Jezus Chrystus. Poznanie Go stanowi dla nawróconego wartość najwyższą (por. Flp 3,8). W nauczaniu Kościoła o potrzebie nawrócenia należy wymienić: porzucenie grzechu, poprawę postępowania, zwrot ku przebaczącemu Bogu, uznanie Jego świętości. Najważniejsza w nawróceniu jest duchowa przemiana człowieka wobec Boga, prowadząca w konsekwencji do nowej postawy. Człowiek więc

przez całe swoje życie nawraca się do Boga. Żyje *in statu conversionis*, czyli znajduje się w podwójnym stanie: pielgrzymowania do wieczności i ciągłego nawracania się do Boga. Prawdziwe nawrócenie nie jest jednak możliwe bez daru pojednania. Pojednanie jawi się jako konieczny warunek pełnego powrotu człowieka do Boga. Udział człowieka w dziele pojednania rozpoczyna się od uznania swojego grzechu, a siebie grzesznikiem, czyli nawrócenie wiąże się z prawdą o sobie. Pojednanie z Bogiem w Jezusie Chrystusie dokonuje się za sprawą Ducha Świętego. Człowiek potrzebuje darów Ducha Świętego, by moc prawdy i miłości mogła kształtować jego życie od wewnątrz. Dzięki Duchowi Świętemu człowiek jest zdolny do pełnego nawrócenia. Może wzrastać ku dojrzałości chrześcijańskiej przez stopniowe przyjmowanie w swoim życiu darów, ale i wymagań Boga. Św. Marek w słowach: „Przebacz nam nasze winy, jako i my przebaczymy tym, którzy przeciw nam zawinili” (Mk 6,12), wskazuje, jak nieodzownym elementem nawrócenia i przemiany jest postawa otwarcia się na drugiego – bliźniego. Z tą postawą wiąże się skrusza serca, gdyż określa ona nastawienie pokutne człowieka i wyraża prawdziwą przemianę duszy wierzącego, prowadzącą do dojrzałego życia chrześcijańskiego. Bł. Jan Paweł II mówił: „Głoszenie nawrócenia, jako nieodzownego wymogu chrześcijańskiej miłości, jest szczególnie ważne we współczesnym społeczeństwie, które często, jak się wydaje, zatracza same podstawy etycznej wizji ludzkiej egzystencji” (TMA 50). Istnieje pewne niebezpieczeństwo, także u młodych, że wezwanie do nawrócenia rozumieją jako powrót do życia religijnego tych, którzy od lat do kościoła nie chodzą, życie sakramentalne i modlitewne całkowicie zaniedbali, a nawet występowali przeciwko Kościołowi. Powrót tych ludzi do życia religijnego jest rzeczywiście

nawróceniem. Ale zacieśnienie pojęcia *nawrócenie* tylko do tych wypadków prowadzi czasem do zwalniania się z obowiązku nawracania się, bo *do kościoła chodzę, do sakramentów przystępuję* itp. Istnieje konieczność, aby rekolekcje ukazały, że nawrócenie jest zadaniem każdego. Jest przecież istotnym warunkiem postawy koniecznej do uzyskania odpustu. Należy zatem troszczyć się o przyswojenie nauki Jana Pawła II: „Nawrócenie to obejmuje zarówno aspekt «negatywny», czyli wyzwolenie od grzechu, jak i aspekt «pozytywny», to znaczy wybór dobra wyrażonego w wartościach etycznych zawartych w prawie naturalnym, potwierdzonym i pogłębionym przez Ewangelię” (TMA 50). Nawrócenie jest wewnętrzną decyzją szczególnego przyłgnięcia do Ewangelii.

c) Wspólnotowe przeżycie Eucharystii

Dobrze przeżyte rekolekcje wielkopostne powinny prowadzić do Eucharystii, której centralnym punktem będzie odnowa przymierza chrzcielnego, które wpłynie na poprawę wzajemnych relacji pomiędzy wierzącymi w Kościele. Ta komunია pomiędzy ludźmi ma ostatecznie prowadzić do tego, by każdy ochrzczony był przygotowany na przyjęcie większej odpowiedzialności za jego ewangeliczny kształt oraz czynnie uczestniczył w misji apostołskiej. Współpraca z Bogiem uświadamia człowiekowi odpowiedzialność za kształtowanie w duchu wiary życia rodzinnego i społecznego. Wierzymy Jezusowi, którego przyjmujemy w Jego Słowie i spotykamy się z Nim w sakramentach. Wierzymy w Jezusa, gdy przyjmujemy Go osobiście w naszym życiu, w naszych rodzinach i w naszych środowiskach. Pozwólmy Mu przemawiać do naszych serc i budzić w nich tęsknotę za tym, co prawdziwe, dobre i piękne. A zatem pozwólmy Mu, by nas prowadził drogą życia. Dobrze

przeżyte rekolekcje wielkopostne prowadzą do aktu osobistego przyjęcia Chrystusa jako Pana i Zbawiciela.

III. Po rekolekcjach

1. Wspólna modlitwa o wytrwanie w dobrych postanowieniach rekolekcyjnych. Oczywiście – zawsze w ciszy, bez jakiegokolwiek formy ujawniania.

2. Zachęta do comiesięcznej spowiedzi i Komunii świętej.

3. Przypomnienie, że Bóg wspomaga wszystkich, którzy chcą dobrze czynić. Odwołanie się do słów Chrystusa, że „każdą latorośl, która przynosi owoc, Ojciec oczyszcza, aby przynosiła owoc obfitszy” (por. J 15,2).

4. Rozbudzenie nadziei przez zawierzenie swojego życia Matce Bożej. Można również wykorzystać modlitwę Kościoła o kanonizację bł. Jana Pawła II.

Ks. dr hab. Stanisław Łabendowicz – Instytut Teologii Pastoralnej i Katechetyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie.

ks. Stanisław Łabendowicz

Praca domowa w katechezie

Według wskazań metodycznych uczeń po zakończonych zajęciach szkolnych powinien mieć czas na odpoczynek i rozwijanie własnych zainteresowań. W związku z tym powstaje pytanie: czy zadawać zadanie do domu?¹ Praca, którą uczeń ma odrobić w domu powinna być przedłużeniem pracy lekcyjnej, co umożliwiałoby lepsze poznanie materiału oraz posługiwanie się nabytymi wiadomościami i umiejętnościami². Może też być

przygotowaniem do lekcji następnej, poprzez zebranie materiału lub refleksję. Stąd jej celem jest: opanowanie nowo poznanych treści, utrwalenie ich, kształtowanie umiejętności i nawyków, przygotowanie do kolejnej lekcji, rozwijanie samodzielności i twórczości³. Praca domowa pełni również rolę wychowawczą, kształtując wolę i charakter ucznia oraz uczy systematyczności i dokładności⁴. Na katechezie powinno się zadawać prace domowe:

¹ Por. J. Szpet, *Dydaktyka katechezy*, Poznań 1999, s. 166; B. Twardzicki, *Katechetyka formalna w służbie wiary*, Przemyśl 2001, s. 192; Cz. Kupisiewicz, *Podstawy dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1996, s. 241.

² Por. J. Szpet, *Dydaktyka...*, s. 166; E. Osewska, *Praca domowa w katechezie*, w: *Dydaktyka w służbie katechezy*, pr. zb., red. S. Dziekoński, Kraków 2002, s. 338; por. M. Majewski, *Katecheza wierna Bogu i człowiekowi*, Kraków 1986, s. 103-126; S. Kulpaczyński, *Zadania domowe formą aktywizowania katechizowanych*, w: *Aktywizowanie katechizowanych*, red. S. Kulpaczyński, Kraków 1997, s. 88-91.

³ Por. M. Nagajowa, *ABC metodyki języka polskiego*, Warszawa 1995, s. 261-262.

⁴ Por. J. Szpet, *Dydaktyka...*, s. 166; S. Kulpaczyński, *Zadania domowe...*, s. 93.